

ХЕДЖУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ: МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ

HEDGING AS AN INSTRUMENT FOR REDUCING FINANCIAL RISKS: INTERNATIONAL PRACTICE AND DOMESTIC PROSPECTS

У статті досліджено хеджування як інструмент зниження фінансових ризиків у контексті міжнародної практики та українських перспектив розвитку. Обґрунтовано, що валютна, процентна, товарна й ліквідна волатильність потребують переходу від епізодичних захисних операцій до цілісної системи управління ризиковими експозиціями. Систематизовано інструменти хеджування, визначено умови їх ефективного використання та окреслено бар'єри, пов'язані з воєнними валютними обмеженнями, недостатньою ліквідністю деривативного ринку, обліковою складністю й нерівномірною готовністю бізнесу. Запропоновано адаптивний цикл хеджування, що поєднує ідентифікацію ризиків, вибір інструментів, документування, виконання угод, моніторинг ефективності та ребалансування позицій, а також посилює прогнозованість фінансових рішень.

Ключові слова: хеджування, фінансові ризики, деривативи, валютний ризик, процентний ризик, ринок капіталу, ризик-менеджмент, фінансова стабільність.

The article substantiates the theoretical and applied foundations for using hedging as an instrument for reducing financial risks in an environment of global market volatility, wartime uncertainty and gradual recovery of the Ukrainian derivatives market. The relevance of the topic is determined by the simultaneous exposure of enterprises, banks and public finance institutions to exchange-rate, interest-rate, commodity-price, liquidity and counterparty risks. The purpose of the article is to generalize international hedging practice and to develop recommendations for strengthening domestic mechanisms of risk mitigation through derivative instruments, internal policies, transparent documentation and accounting procedures. The methodological basis combines system analysis, comparative generalization, institutional approach, risk-oriented logic, structural and functional analysis and elements of policy modelling. The article clarifies hedging as a coordinated process that includes identification of exposures, selection of appropriate instruments, determination of hedge ratios, assessment of liquidity and counterparty risks, formal documentation of the hedging relationship, accounting reflection and post-trade monitoring. International practice is summarized through organized and over-the-counter derivatives markets, central clearing, margining, trade repositories, ISDA-based documentation, post-trade risk reduction services and hedge accounting under IFRS 9. The results show that hedging effectiveness depends not only on forwards, futures, options and swaps, but also on market liquidity, legal certainty, reliable pricing benchmarks, professional treasury governance and proportional supervision. Key barriers for Ukraine include limited liquidity, cautious foreign exchange liberalization, high transaction costs, insufficient internal risk-management culture and the need to harmonize infrastructure with European standards. The practical value of the article lies in the proposed adaptive hedging cycle and in the matrix of risks, instruments and implementation conditions that may be used by enterprises, banks and regulators to increase financial resilience in an unstable environment.

Key words: hedging, financial risks, derivatives, foreign exchange risk, interest rate risk, capital market, risk management, financial stability.

УДК 336.76:336.763.4:005.334

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.24-2>

Ананьєва Ю.В.¹

к.е.н., доцент,
доцент кафедри публічних фінансів,
Державний податковий університет

Ananieva Yuliia

State Tax University

Постановка проблеми. Фінансові ризики в сучасній економіці набувають системного характеру, оскільки зміни валютних курсів, процентних ставок, цін на сировину, вартості капіталу та умов доступу до ліквідності безпосередньо впливають на платоспроможність підприємств, прибутковість банків, стабільність бюджетних потоків і здатність економічних суб'єктів планувати інвестиційну діяльність. Для України ця проблема посилюється воєнною невизначеністю, структурними дисбалансами зовнішньої торгівлі, високою залежністю від імпортних компонентів, чутливістю бізнесу до валютних обмежень і потребою поступової інтеграції фінансового сектору до європейського регуляторного простору. За таких умов хеджування стає не лише технічним інструментом фінансового менеджменту, а й важливим елементом стійкості господарських систем.

Практичне значення теми полягає в тому, що значна частина українських підприємств фактично не має достатнього досвіду роботи з похідними фінансовими інструментами, а тому реагує на волатильність переважно через перегляд цін, скорочення інвестиційних програм, накопичення валютних залишків або перенесення ризику на контрагентів. Такі дії частково зменшують поточні втрати, але не формують передбачуваної фінансової архітектури. Законодавча база України вже містить норми щодо ринків капіталу, організованих товарних ринків та валютних операцій [1; 2], однак результативність хеджування залежить від поєднання правових, інфраструктурних, облікових і поведінкових передумов.

Зв'язок проблеми з важливими науковими та практичними завданнями проявляється у необхідності розроблення адаптивної моделі хеджування,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0481-5787>

придатної для економіки, що перебуває між режимом кризових обмежень і поступовим відновленням ринкових механізмів. У воєнний період Національний банк України обмежував окремі операції з деривативами для збереження валютної стабільності [3], а подальші кроки з пом'якшення валютних обмежень передбачають обережне відновлення форвардних операцій для хеджування імпортного валютного ризику [4]. Отже, завдання науки полягає в тому, щоб поєднати міжнародні стандарти хеджування з реаліями українського ринку, не створюючи надмірного регуляторного чи операційного навантаження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика управління фінансовими ризиками та формування захисних фінансових стратегій активно досліджується українськими й зарубіжними науковцями. М. Житар та Ю. Ананьєва обґрунтовують методологічну систему формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації, акцентуючи увагу на поєднанні ідентифікації ризиків, сценарного аналізу, Value at Risk, стрес-тестування та цифрових інструментів підтримки рішень [11, с. 229–240]. Такий підхід важливий для цієї статті, оскільки хеджування не може бути ізольованою операцією; воно має вбудовуватися у загальну систему стратегічного ризик-менеджменту підприємства або фінансової установи.

Л. Примостка, І. Краснова, І. Охрименко, М. Щеглюк та А. Примостка досліджують формування стратегій хеджування фінансових ризиків і показують, що вибір інструментів залежить від типу ризикової експозиції, структури активів і пасивів, регіональної специфіки та доступності строкових контрактів [12, с. 68–82]. І. Хоменко, І. Горобінська, Н. Теслюк та Я. Назаренко розглядають проблеми й перспективи розвитку ринку фінансових деривативів в Україні, наголошуючи на необхідності комплексного регулювання, контролю за операціями, розвитку конкурентоспроможного ринку та створення механізмів зменшення збитків через похідні інструменти [13, с. 150–157].

Обліковий аспект хеджування розкривають Н. Скрипник і М. Скрипник, які систематизують види відносин хеджування за МСФЗ 9 та підкреслюють значення документування, оцінювання ефективності й прозорого відображення операцій у фінансовій звітності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [14]. С. Башлай та Н. Дерев'яно аналізують ефективність використання деривативів для хеджування фінансових ризиків і звертають увагу на роль біржової інфраструктури, ліквідності й доступності інструментів [15, с. 68–79]. У сукупності ці праці створюють наукове підґрунтя для розгляду хеджування як багаторівневого механізму, що охоплює ринкові, інституційні та внутрішньоуправлінські компоненти.

Водночас невирішеною залишається частина загальної проблеми, пов'язана з адаптацією міжнародних практик до українських умов воєнної економіки та післявоєнного відновлення. У науковій літературі недостатньо систематизовано послідовність переходу від обмеженого використання форвардних операцій до повноцінної екосистеми хеджування, яка охоплюватиме організовані ринки, позабіржові угоди, торгові репозиторії, стандартизовану документацію, облік хеджування та внутрішні політики управління ризиками. Саме ця невирішена частина проблеми визначає логіку статті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є наукове обґрунтування хеджування як інструменту зниження фінансових ризиків на основі узагальнення міжнародної практики та визначення перспектив його розвитку в Україні. Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: уточнити економічний зміст хеджування та його відмінність від спекулятивних операцій; систематизувати інструменти хеджування за основними видами фінансових ризиків; узагальнити інституційні елементи міжнародної практики; оцінити українські нормативні й ринкові передумови; запропонувати адаптивний цикл хеджування для підприємств, банків і регуляторів; визначити напрями розвитку національної системи хеджування в умовах поступової фінансової лібералізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Хеджування доцільно визначати як систему фінансових дій, спрямованих на обмеження негативного впливу небажаних змін ринкових параметрів на майбутні грошові потоки, вартість активів, зобов'язань або очікуваних операцій. На відміну від страхування, хеджування не обов'язково передбачає передачу ризику спеціалізованому страховикові; ризик трансформується через зустрічну позицію у фінансовому інструменті. На відміну від спекуляції, мета хеджування полягає не в отриманні прибутку від прогнозованого руху ціни, а в захисті вже наявної або високоїмовірної експозиції. Тому ключовими ознаками хеджування є наявність базового ризику, документована стратегія, вимірювана ефективність і зв'язок між хеджованою статтею та інструментом захисту.

У міжнародній практиці базовими інструментами хеджування є форварди, ф'ючерси, опціони та свопи. Форвардний контракт дає змогу зафіксувати майбутній курс, ставку або ціну на індивідуальних умовах, що робить його зручним для підприємств із конкретними датами платежів. Ф'ючерс є стандартизованим біржовим контрактом, який забезпечує більшу прозорість і ліквідність, але потребує маржинального забезпечення. Опціон надає право, але не обов'язок купити або продати базовий актив, тому дозволяє обмежити

негативний сценарій і зберегти участь у позитивному. Свопи використовуються для обміну процентними або валютними потоками, а отже, є важливими для банків, експортерів, імпортерів та емітентів боргових інструментів.

Світовий масштаб деривативних ринків підтверджує, що хеджування є невід'ємною частиною сучасної фінансової системи. За даними BIS, номінальна вартість непогашених позабіржових деривативів на кінець червня 2025 року досягла 846 трлн дол. США, а валютні деривативи становили 155 трлн дол. США, з яких 100 трлн дол. припадали на короткострокові форварди та свопи [7]. Ці показники не означають відповідного обсягу реального ризику, однак демонструють глибину використання деривативів для перерозподілу ринкових експозицій між учасниками фінансової системи.

Інституційна результативність хеджування у міжнародній практиці забезпечується не тільки наявністю контрактів, а й розвиненою постторгівельною інфраструктурою. Центральний кліринг зменшує контрагентський ризик, маржинальні вимоги дисциплінують учасників, торгові репозиторії підвищують прозорість, стандартизована документація скорочує юридичну невизначеність, а сервіси постторгівельного зниження ризиків дають змогу оптимізувати портфелі деривативів. IOSCO окремо звертає увагу на ризики управління алгоритмами, справедливого ставлення до учасників, захисту даних, правової визначеності та операційної стійкості таких сервісів [8, р. 11–12].

Важливою складовою міжнародної практики є облік хеджування за МСФЗ 9, який пов'язує фінансову звітність із реальною системою управління ризиками. МСФЗ 9 визначає підходи до

класифікації та оцінки фінансових інструментів, а також встановлює вимоги до обліку хеджування [9]. У 2026 році Рада з МСБО розпочала постімплементаційний огляд вимог МСФЗ 9 щодо хеджування, що підтверджує актуальність подальшого вдосконалення зв'язку між економічною сутністю ризик-менеджменту та його відображенням у звітності [10, р. 1; 12–15]. Для України це особливо важливо, оскільки якісний облік хеджування підвищує довіру інвесторів, банків і зовнішніх партнерів.

Систематизацію взаємозв'язку між видами ризиків, інструментами хеджування та передумовами їх застосування подано в табл. 1.

Наведена матриця показує, що вибір інструменту не може здійснюватися лише за критерієм доступності контракту. Ефективне хеджування потребує відповідності між базовою експозицією, строком інструменту, ліквідністю ринку, внутрішніми лімітами та можливістю коректного облікового відображення. Зокрема, валютний ризик імпортера може бути знижений форвардом, але за відсутності прогнозованого грошового потоку або за високої ймовірності зміни обсягу закупівлі такий контракт створюватиме додатковий ризик. Отже, хеджування має починатися не з купівлі деривативу, а з точного опису ризикової позиції.

Український контекст хеджування характеризується подвійністю. З одного боку, законодавство про ринки капіталу та валютні операції створює загальні правові рамки для функціонування похідних інструментів [1; 2]. З іншого боку, воєнні обмеження та потреба підтримання валютної стабільності обмежували можливості повноцінного використання деривативів. У 2025 році НБУ почав поступово розширювати можливості клієнтів-резидентів щодо форвардних операцій, зокрема для

Таблиця 1

Матриця вибору інструментів хеджування за видами фінансових ризиків

Вид ризику	Типова експозиція	Доцільні інструменти	Умови результативного застосування
Валютний	Майбутні імпорتنі платежі, експортна виручка, валютні кредити	Форварди, валютні свопи, опціони, природне хеджування	Наявність прогнозованого грошового потоку, ліквідність валютної пари, ліміти контрагента
Процентний	Кредити з плаваючою ставкою, облігації, банківські портфелі	Процентні свопи, FRA, ф'ючерси на ставки, опціони на ставки	Якісна база переоцінки, доступ до ринкових індикаторів, оцінка чутливості NII та EVE
Товарний	Закупівля енергоносіїв, зерна, металів, пального	Товарні ф'ючерси, опціони, форварди, контракти з ціновими коридорами	Стандартизована якість товару, біржова ціна, управління базисним ризиком
Ліквідності	Розриви у строках надходжень і платежів, потреба в короткому фінансуванні	Свопи, кредитні лінії, казначейські резерви, календарне узгодження платежів	Планування cash-flow, політика лімітів, доступ до банківських інструментів
Контрагентський	Ризик невиконання угоди за похідним інструментом	Центральний кліринг, маржинальні вимоги, застави, неттинг	Правова визначеність, стандартизована документація, моніторинг кредитної якості

Джерело: складено автором за [5; 7; 8; 9; 12]

хеджування ризику зміни курсу іноземної валюти за імпорнтними операціями [4]. Цей крок слід розглядати як початок інституційного повернення до ринку валютних похідних інструментів, але не як завершеної реформи.

Концептуальна записка НБУ щодо розвитку ринків інструментів хеджування валютних ризиків визначає підходи, умови та можливі строки відновлення функціонування ринку валютних похідних фінансових інструментів до параметрів довоєнного періоду [5, с. 1]. У документі наголошено, що до 2014 року в Україні тривалий час домінував режим де-факто фіксованого курсу та значні обмеження на укладення валютних деривативів, унаслідок чого більшість економічних агентів не сформували належного усвідомлення валютних ризиків [5, с. 2–3]. Це пояснює, чому розвиток хеджування потребує не лише нормативного дозволу, а й зміни фінансової культури бізнесу.

Фінансова стабільність є передумовою розвитку деривативного ринку, оскільки хеджування потребує довіри до банків, платіжної інфраструктури, ринкових індикаторів і здатності контрагентів виконувати зобов'язання. У Звіті про фінансову стабільність НБУ за червень 2026 року зазначено, що стійкість фінансового сектору залишається високою, а пріоритетами є фінансування воєнної економіки та відбудови, а також подальша гармонізація регулювання з вимогами ЄС [6, с. 4]. Це створює підстави для поетапного розширення інструментів хеджування, однак темп такого розширення має відповідати макрофінансовим умовам.

Для підприємств найбільш практичним стартовим напрямом є валютне хеджування транзакційних експозицій. Ідеться про ризик зміни курсу між датою укладення зовнішньоекономічного контракту та датою фактичного платежу. Якщо імпортер має контракт на закупівлю обладнання через три місяці, а виручка формується у гривні, девальвація національної валюти безпосередньо збільшує собівартість. Форвардний контракт дає змогу зафіксувати майбутній курс і перетворити невизначеність на плановий фінансовий показник. Для експортера проблема може бути протилежною: зміцнення гривні знижує гривневий еквівалент валютної виручки. У такому разі використовуються продаж валюти на форвардних умовах або природне хеджування через узгодження валют витрат і доходів.

Для банків і великих фінансових установ актуальним є процентне хеджування, оскільки зміна ставок впливає на чистий процентний дохід, вартість фондування, переоцінку цінних паперів і чутливість капіталу до ринкових параметрів. Міжнародна практика використовує процентні свопи та інші інструменти для трансформації плаваючих платежів у фіксовані або навпаки.

В українських умовах перспективи процентного хеджування залежать від розвитку кривої дохідності, поглиблення ринку державних цінних паперів, формування надійних бенчмарків і готовності учасників до облікового та ризик-управлінського супроводу таких операцій.

Узагальнення міжнародної практики дає змогу виділити кілька принципів, важливих для України. Перший принцип – пропорційність: вимоги до документації, звітності та контролю мають відповідати складності інструменту та масштабу операцій. Малий імпортер, який укладає простий форвард для оплати товару, не повинен мати такий самий адміністративний тягар, як банк із великим портфелем процентних свопів. Другий принцип – прозорість: регулятор має бачити сукупну картину ринку через репозиторії та звітність. Третій принцип – правова визначеність: сторони повинні розуміти порядок неттингу, забезпечення, дострокового припинення та врегулювання спорів.

Четвертий принцип – розмежування хеджування і спекуляції. Регуляторна політика має стимулювати операції, пов'язані з реальними економічними експозиціями, але обмежувати накопичення відкритих позицій без господарського підґрунтя, особливо в умовах воєнної економіки. П'ятий принцип – інтеграція обліку й ризик-менеджменту. Якщо підприємство не може документально довести зв'язок між хеджованою статтею та інструментом, воно отримує не систему захисту, а джерело потенційної волатильності фінансового результату. Саме тому впровадження обліку хеджування за МСФЗ 9 має супроводжуватися навчанням бухгалтерських, фінансових і казначейських служб.

На рівні підприємства політика хеджування має містити щонайменше такі елементи: перелік ризиків, що підлягають хеджуванню; відповідальних осіб; допустимі інструменти; ліміти за контрагентами та строками; порядок оцінювання ефективності; процедуру погодження угод; правила розкриття інформації у фінансовій звітності; порядок дій у разі зміни базової експозиції. Відсутність такої політики призводить до ситуації, коли окремі угоди укладаються ситуативно, а результати оцінюються лише після появи збитків. Натомість формалізована політика створює передумови для порівнянності, контролю та відповідальності.

На рівні банків доцільно розвивати прості лінійні продукти для клієнтів реального сектору, насамперед валютні форварди та свопи, поєднуючи їх із консультаційною підтримкою. Банки можуть виконувати роль не лише продавців деривативів, а й фінансових радників, які допомагають клієнтам описати експозиції, розрахувати потребу в хеджуванні та уникнути надмірного використання інструментів. Для цього потрібні внутрішні моделі оцінки ризику клієнта, стандартизовані договори, зрозумілі розкриття вартості інструменту та правила

оцінювання придатності продукту для конкретного клієнта.

На рівні державної політики перспективи хеджування пов'язані з розвитком інфраструктури, що забезпечує прозорість і контроль. Йдеться про торгові репозиторії, клірингові механізми, стандарти звітності, інтеграцію з європейськими регуляторними підходами, а також створення статистичної бази для аналізу ринкових ризиків. Важливо, щоб лібералізація не випереджала готовність учасників до управління ризиками, але й не відкладалася настільки, щоб бізнес залишався без сучасних інструментів захисту. Оптимальною є поетапна модель: прості форварди для реальних торговельних операцій; розширення переліку учасників; стандартизація договорів; розвиток репозиторної звітності; поступове впровадження складніших інструментів.

З урахуванням міжнародного досвіду та українських обмежень доцільно виокремити інституційні блоки розвитку національної системи хеджування (табл. 2).

Запропоновані блоки мають розглядатися не ізольовано, а як взаємозалежні елементи. Нормативний дозвіл без ринкової ліквідності не забезпечить реального доступу бізнесу до захисту. Ринкова ліквідність без репозиторної прозорості може створити приховані концентрації ризику. Облікова модель без внутрішньої політики призведе до формального документування. Освітні заходи без практичних продуктів не матимуть прикладного ефекту. Саме тому перспективи хеджування в Україні доцільно пов'язувати з формуванням цілісної екосистеми, а не з точковим запровадженням окремих інструментів.

Окремої уваги потребує питання вартості хеджування. Для підприємства дериватив не є безкоштовним захистом: форвардний курс

містить процентний диференціал, опціон передбачає сплату премії, ф'ючерс потребує маржі, а своп супроводжується вимогами до забезпечення та оцінки контрагентського ризику. Водночас відмова від хеджування також має вартість, яка проявляється у непередбачуваності собівартості, зниженні маржі, неможливості планування інвестицій та ризику порушення кредитних ковенантів. Тому рішення про хеджування має прийматися не за критерієм «дешево-дорого», а через порівняння вартості захисту з потенційною величиною небажаного відхилення фінансового результату.

Для українських підприємств практичним підходом може бути часткове хеджування. Замість повного закриття експозиції на 100 % доцільно встановлювати цільовий коефіцієнт хеджування залежно від достовірності прогнозу, маржинальності бізнесу, чутливості до валютного курсу та умов контракту. Наприклад, якщо імпортер має високоюмовірний платіж за критичне обладнання, хеджування 70–80 % суми може забезпечити достатню передбачуваність і залишити гнучкість у разі зміни строків поставки. Для експортера з регулярною валютною виручкою доцільним може бути ковзне хеджування майбутніх надходжень на 3–6 місяців.

Науковий результат дослідження полягає в обґрунтуванні хеджування як адаптивного, а не статичного інструменту зниження фінансових ризиків. Його ефективність визначається відповідністю між ризиковою експозицією, інструментом, інфраструктурою та внутрішньою політикою управління. На відміну від підходів, у яких хеджування розглядається переважно як набір деривативів, у статті запропоновано трактувати його як управлінський цикл, що включає діагностику, вибір інструменту, документування, виконання, облік, моніторинг і коригування. Такий підхід дозволяє

Таблиця 2

Інституційні блоки розвитку хеджування в Україні

Блок	Зміст удосконалення	Очікуваний результат	Ризик реалізації
Нормативний	Поетапне пом'якшення валютних обмежень, узгодження правил з нормами ЄС	Правова визначеність і прогнозованість операцій	Надмірна швидкість лібералізації може посилити тиск на валютний ринок
Ринковий	Розвиток ліквідності форвардів, свопів, біржових і позабіржових інструментів	Зниження вартості захисту та розширення доступу бізнесу	Низький попит через недостатню фінансову культуру
Інфраструктурний	Торгові репозиторії, стандартизована документація, кліринг, неттинг	Підвищення прозорості та зменшення контрагентського ризику	Витрати на запуск та операційну підтримку
Обліковий	Документування відносин хеджування, застосування МСФЗ 9, розкриття за МСФЗ 7	Довіра інвесторів і коректне відображення ризик-менеджменту	Недостатність компетентності фінансових служб
Освітній	Підготовка фінансових менеджерів, казначейів, бухгалтерів і ризик-офіцерів	Підвищення якості рішень і зменшення помилок	Формальний характер навчальних програм

Джерело: сформовано автором за [1–6; 8–10; 13]

адаптувати міжнародну практику до українських умов поступової лібералізації.

Практична цінність запропонованого підходу полягає в можливості його використання трьома групами суб'єктів. Для підприємств він дає орієнтир щодо побудови внутрішньої політики хеджування. Для банків він окреслює логіку розроблення клієнтських продуктів і процедур оцінювання придатності інструментів. Для регуляторів він пропонує послідовність інституційних кроків, що поєднують розвиток ринку та контроль системних ризиків. У результаті хеджування може стати одним із механізмів підвищення фінансової стійкості бізнесу та поглиблення ринку капіталу України.

Висновки. У статті доведено, що хеджування є важливим інструментом зниження фінансових ризиків, але його результативність залежить не лише від доступності форвардів, ф'ючерсів, опціонів чи свопів. Воно потребує наявності реальної ризикової експозиції, достатньої ліквідності ринку, правової визначеності, якісної документації, прозорого обліку, внутрішніх лімітів і постійного моніторингу ефективності. Міжнародна практика демонструє, що хеджування стало невід'ємною частиною фінансової інфраструктури, однак водночас вимагає розвинених механізмів клірингу, звітності, маржинального забезпечення та контролю контрагентських ризиків.

Для України перспективи хеджування пов'язані з поетапним відновленням валютних похідних інструментів, розвитком деривативної інфраструктури, наближенням до європейських стандартів, упровадженням якісного обліку хеджування за МСФЗ 9 і підвищенням компетентності учасників ринку. Запропонований адаптивний цикл хеджування дозволяє поєднати міжнародні підходи з українськими реаліями та може бути використаний як методична основа для підприємств, банків і регуляторів. Дальші дослідження доцільно спрямувати на кількісне оцінювання ефективності окремих стратегій хеджування, моделювання оптимальних коефіцієнтів покриття ризику та аналіз впливу поетапної валютної лібералізації на попит бізнесу на деривативні інструменти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15>
2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19>
3. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022

№ 18. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/Resolution_24022022_18_kp.pdf

4. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18 : Постанова Правління Національного банку України від 05.08.2025 № 95. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/05082025_95.pdf?v=14

5. Національний банк України. Розвиток ринків інструментів хеджування валютних ризиків. Київ : НБУ, 2025. 21 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Market_development-04-09-2025.pdf

6. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2026 року. Київ : НБУ, 2026. 53 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2026-H1.pdf?v=19

7. Bank for International Settlements. OTC derivatives statistics at end-June 2025. Basel : BIS, 2025. URL: https://www.bis.org/publ/otc_hy2512.htm

8. International Organization of Securities Commissions. Final Report on Post Trade Risk Reduction Services: Sound Practices for Consideration. Madrid : IOSCO, 2024. 64 p. URL: <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD780.pdf>

9. IFRS Foundation. IFRS 9 Financial Instruments. London : IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>

10. IFRS Foundation. Post-implementation Review of IFRS 9 – Hedge Accounting: Project plan. Staff Paper AP26A. London : IFRS Foundation, 2026. 17 p. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2026/february/iasb/ap26a-pir-ifrs-9-project-plan.pdf>

11. Житар М. О., Ананьєва Ю. В. Методологічна система формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки. *Бізнес Інформ*. 2025. № 1. С. 229–240. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-229-240>

12. Примостка Л., Краснова І., Охрименко І., Щеглюк М., Примостка А. Формування стратегій хеджування фінансових ризиків. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Т. 1, № 54. С. 68–82. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4251>

13. Хоменко І. О., Горобінська І. В., Теслюк Н. П., Назаренко Я. Я. Проблеми та перспективи розвитку ринку фінансових деривативів. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 5. С. 150–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-5-22>

14. Скрипник Н. В., Скрипник М. Є. Відображення операцій хеджування валютних ризиків у фінансовій звітності за МСФЗ 9: методичний підхід для підприємств-суб'єктів ЗЕД. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2026. № 85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2026-85-31>

15. Башлай С. В., Дерев'янка Н. А. Ефективність використання деривативів для хеджування фінансових ризиків. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 6. С. 68–79. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.17>

REFERENCES:

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2006). Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky: Zakon Ukrainy

№ 3480-IV [On capital markets and organized commodity markets: Law of Ukraine No. 3480-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15> [in Ukrainian].

2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). Pro valiutu i valiutni operatsii: Zakon Ukrainy № 2473-VIII [On currency and currency transactions: Law of Ukraine No. 2473-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19> [in Ukrainian].

3. National Bank of Ukraine. (2022). Pro robotu bankivskoi systemy v period zaprovadzhennia voiennoho stanu: Postanova № 18 [On operation of the banking system during martial law: Resolution No. 18]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/Resolution_24022022_18_kp.pdf [in Ukrainian].

4. National Bank of Ukraine. (2025). Pro vnesennia zmin do postanovy Pravlinnia Natsionalnogo banku Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku № 18: Postanova № 95 [On amendments to NBU Board Resolution No. 18: Resolution No. 95]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/05082025_95.pdf?v=14 [in Ukrainian].

5. National Bank of Ukraine. (2025). Rozvytok rynkiv instrumentiv khedzhuvannia valiutnykh ryzykiv [Development of markets for currency risk hedging instruments]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Market_development-04-09-2025.pdf [in Ukrainian].

6. National Bank of Ukraine. (2026). Zvit pro finansovu stabilnist. Cherven 2026 roku [Financial Stability Report. June 2026]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2026-H1.pdf?v=19 [in Ukrainian].

7. Bank for International Settlements. (2025). OTC derivatives statistics at end-June 2025. Available at: https://www.bis.org/publ/otc_hy2512.htm

8. International Organization of Securities Commissions. (2024). Final Report on Post Trade Risk Reduction Services: Sound Practices for Consideration. Available at: <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD780.pdf>

9. IFRS Foundation. (n.d.). IFRS 9 Financial Instruments. Available at: <https://www.ifrs.org/>

issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/

10. IFRS Foundation. (2026). Post-implementation Review of IFRS 9 – Hedge Accounting: Project plan. Staff Paper AP26A. Available at: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2026/february/iasb/ap26a-pir-ifrs-9-project-plan.pdf>

11. Zhytar, M. O., & Ananieva, Yu. V. (2025). Metodolohichna systema formuvannia stratehii upravlinnia finansovymy ryzykamy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky [Methodological system for forming financial risk management strategies in the context of economic globalization]. *Biznes Inform*, 1, 229–240. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-229-240> [in Ukrainian].

12. Prymostka, L., Krasnova, I., Okhrymenko, I., Shchegliuk, M., & Prymostka, A. (2024). Formuvannia stratehii khedzhuvannia finansovykh ryzykiv [Development of financial risk hedging strategies]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1 (54), 68–82. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4251> [in Ukrainian].

13. Khomenko, I. O., Horobinska, I. V., Tesliuk, N. P., & Nazarenko, Ya. Ya. (2024). Problemy ta perspektyvy rozvytku rynku finansovykh deryvatyv [Problems and prospects for the development of the financial derivatives market]. *Kyiv Economic Scientific Journal*, 5, 150–157. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-5-22> [in Ukrainian].

14. Skrypnyk, N. V., & Skrypnyk, M. Ye. (2026). Vidobrazhennia operatsii khedzhuvannia valiutnykh ryzykiv u finansovii zvitnosti za MSFZ 9 [Presentation of currency risk hedging operations in financial statements under IFRS 9]. *Visnyk LTEU. Economic Sciences*, 85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2026-85-31> [in Ukrainian].

15. Bashlai, S. V., & Derevianko, N. A. (2025). Efektyvnist vykorystannia deryvatyv dlia khedzhuvannia finansovykh ryzykiv [Efficiency of using derivatives to hedge financial risks]. *Sotsialnyi rozvytok: ekonomiko-pravovi problemy*, 6, 68–79. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.17> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 20.06.2026

Дата прийняття статті до публікації: 15.07.2026

Дата публікації статті: 23.07.2026